

A fegyelemkezelésről.

Irta: *Pinczés Zoltán* csendőrfőhadnagy.

(Első közlemény.)

Meg kell vallanom, hogy mielőtt e sorok megírásához fogtam, gondolkozni kezdtem a fölött, hogy vajjon helyénvaló-e ezt a kissé kényes kérdést a nyilvánosság előtt tárgyalni és hogy legjobb szándékom ellenére nem-e fogok az ügynek többet ártani, mint használni azzal, hogy cikkemmel az előrelátható pro és kontra véleményekre alkalmat és okot adva, vitát indítsak meg oly kérdés fölött, amely fölött a vitakozás épen annak tárgyával, a fegyelemmel össze nem egyeztethető.

Azt hiszem, nem tévedtem, mikor mégis e sorok megírása mellett döntöttem. Távól áll tőlem a fönnálló utasítások, szabályzatok és parancsok bírálatának szándéka, erre magamat sem hivatottnak, sem följogosítottnak nem érzem, ellenben helyénvalónak vélem azt, hogy ehhez a kérdéshez, a fegyelem engedte korlátokon belül, végre mi is hozzászóljunk és hogy azt más oldalról is megvilágosítsuk, mint ahogy az a novemberi forradalom óta állandóan megvilágítva volt.

A novemberi forradalom óta állandóan és legelső sorban a tisztikar volt az, amelyre a katonaszökevények és a vörös népboldogítók hada magát reávetette, mert érezte, hogy a tisztikar nagy és hatalmas ellensége s hazug vádjaiknak, melyeknek özönét reánk szórták és amellyel a közvéleményt a tisztikar ellen hangolni igyekeztek, gerince és mottója az volt, hogy a tisztiek „nem emberhez méltó módon“ bántak a légénységgel, meg hogy a légénységet „túlszigoru és embertelen fegyelemmel“ kinozták. Velük vitába nem bocsátkoztunk. Becsületünk és lelkiismeretünk mocsoktalan tisztaságának teljes tudatában fölemelt fővel jártunk akkor is, mikor bűn volt tisztnek lenni, de csak akkor éreztük magunkat az ország színe előtt tökéletesen igazoltaknak, mikor aztán ők adtak mintát a saját találmányú „bizalmi“, meg „elvtársi“ fegyelmükből. Pedig ezt az elégtételt szívesen elengedtük volna... Azt nyögi ma ez a szerencsétlen ország és fogja nyögni még sokáig! Igazi elégtételünk azonban az a sok százezer ember,

aki egész életében szeretettel gondol vissza volt tisztjeire, kik a háború szenvedéseit vele megosztották, nemcsak parancsnokaik, hanem bajtársaik is voltak, egygyek velük a szenvedésben, a halálban és a dicsőségben...

De hát lássuk, hogyan is állunk tulajdonképen a fegyelemmel?

Magát a tényt, *hogy egy hadseregben a fegyelemre föltétlenül szükség van*, eddig még senki sem vonta kétségbe. Sokat hallottunk azonban arról *a bizonyos kétféle fegyelemről, meg a kétféle fegyelemkezelésről*. Az a kérdés tehát, hogy van-e kétféle fegyelem és hogy melyek a helyes eszközei annak, hogy egy hadsereg helyes fegyelmét minden viszonyok és körülmények között föltétlenül biztosítsuk.

A katona hivatása természeténél fogva a legsúlyosabb követelményeket támasztja minden egyes emberrel szemben. Követeli az egyén érdekeinek az összesség érdeke alá rendelését egész a legvégső önmegtágadásig; követeli a kötelességérzetnek legmagasabb, legtökéletesebb fokát; a habozás nélküli föltétlen engedelmességet; a törvénynek mintaszerű tiszteletét; a testnek legnagyobb fokú fizikai megerőltetését és az önfeláldozást egész az ember legnagyobb kincséig — az életig. Nagyon súlyos követelmények ezek, *de a csapat, amelyben ezeknek csak egyike is hiányzik, kötelességének, hivatásának megfelelni nem tud, tehát nincs létjogosultsága*.

A hadsereg hivatása, sőt létkérdése megköveteli, hogy a reá rótt kötelezettségeket, amelyek minden esetben az egyén — igaz, hogy sokszor maximális — teljesítőképességéhez vannak szabva, minden katona kivétel nélkül a legpontosabban teljesítse. Ezer és ezer embernek közös munkálkodása egy cél érdekében csak úgy lehet eredményes, ha az egységes terv szerint, egységes vezetés és irányítás mellett, minden energiának tervszerű, egységes, teljes és racionális kihasználása mellett történik; ha ezt a vezető felsőbbiséget a katona elismeri, tiszteletben tartja, benne bízik és az attól kapott rendelkezéseknek, melyek végeredményükben a közös jó előmozdítását célozzák, magát föltétlenül és minden esetben alárendeli, szóval, ha az elérendő közös cél érdekében mind saját személyét, mind minden tehetségét és képességét, összes szellemi, erkölcsi és fizikai energiáját minden tekintetben és minden fönttartás nélkül felsőbbiségének rendelkezésére bocsátja.

Ezt nevezzük fegyelemnek, amelyet a Szolgálati Szabályzat úgy határoz meg, hogy „a függelemnek, kötelességérzetnek és rendnek összfogalma“. Ebből következik, hogy a fegyelem csak egyféle lehet: *olyan, amely a fönti föltételeknek mindenben megfelel*.

Más eredményre nem juthatunk akkor sem, ha a fegyelemnek a Szolgálati Szabályzat megjelölte alkotó elemeit is vizsgáljuk. Az engedelmisség, a függelem fogalma már magában foglalja a „föltétlen“ szót is, mert mihelyt valaki *csak fönttartással*,

csak egyes esetekben engedelmeskedik, már nem lehet általános-ságban reámondani azt, hogy engedelmes, érte ezalatt természetesen csak azt az engedelmességet, amely a szolgálati céll hivatott közvetve, vagy közvetlenül előmozdítani. Ha a katona csak félig engedelmeskedik, vagy ha az ő saját megítélésére bízzák azt, hogy a felsőbbség vele mikor és mennyiben rendelkezhet, szóval, ha őt bírónak lesszük meg oly ügyben, melyben az egyik fél ő maga, a másik pedig az előljárója, aki a szolgálat képviselőjében esetleg a legsúlyosabb követelményeket kénytelen vele szemben támasztani, akkor csak természetes, hogy a saját ügyében hírtől részrehajlatlanságot és saját érdekeivel szemben való elfogulatlanságot követelnünk nem lehet. *Ez nem fegyelem, nem is félfegyelem, hanem abszurdum.*

Kötelességérzet szintén csak egyféle van és pedig olyan, amely a kötelességet, a közös cél érdekét mindennél előbbvalónak tartja, az alól nem kibujni, hanem azt ereje és tehetsége szerint a lehető legjobban teljesíteni, szóval a közös munkából reáeső részt becsületesen elvégezni igyekszik. Másféle kötelességérzetet elképzelni sem tudok, mert hiszen maga a szó és a fogalom is kizárja a kétféle definíciót.

A rend és pedig a katonai rend szintén csak egyféle lehet. Nem a külsőségeket, nem a szobarendet értem az alatt — ámbár a rendnek külső megnyilvánulása is a fegyelemnek egyik fontos kelléke — hanem értem alatta azt a rendet, amely minden egyes embernek munkáját hajszálpontossággal kijelöli, mindenkit arra a helyre állít, ahol munkálkodásával a közös cél érdekét legjobban szolgálhatja és amely a hadsereg egész gépezetének automatikus összműködését biztosítja.

Ha tehát a fegyelem alkotóelemei csak egyfélék lehetnek, nem lehet a fegyelem kétféle: ebbe bele kell nyugodniok minden idők „reformátorainak“. Amióta hadsereg van, kezdve a római légióknál és amíg hadsereg lesz, abban csak kétféle ember volt és lesz: *egy, aki parancsolt és egy, aki engedelmeskedik. Ezen változtatni nem lehet!*

Egész más kérdés most már a fegyelem kezelésének kérdése, vagyis az a kérdés, hogy melyek legyenek azok az eszközök, amelyekkel a hadseregnek ezt a szükséges fegyelmét biztosítani kívánjuk?

Ha minden egyes ember külön-külön önként fölfogná a katonai követelményeknek elengedhetetlen szükségességét, ha minden egyes emberbe már a természet, vagy a nevelés oly hatalmas erkölcsi erőt és főleg önuralmat oltott volna bele, amely egymagában biztosítani tudná a katonától megkövetelt összes erkölcsi tulajdonságok legtökéletesebb fejlettségét, — ha a természet minden embert egyforma szellemi képességgel és egyforma természettel áldotta volna meg s ha önzést és ezer emberi gyarlóságot nem adott volna bele: *akkor magától teremne, magától értetődő dolog volna a fegyelem is, még pedig a legideálisabb fegyelem...*

Igen, de hol vagyunk mi ettől?

Kétségkívül voltak és vannak nagyon sokan — és hála Istennek, ez volt a nagyobb rész — akik a szükségszerűséget fölfogva és belátva, a hadseregbe azonnal bele tudtak illeszkedni, akik nem félelemből, hanem meggyőződésből és hazafias lelkesedésből, minden kényszer nélkül, a katona erényeinek, az engedelmességnek, a kötelességét messze túlhaladó önfeláldozásnak és az egész világ bámulatára méltó heroizmusnak olyan gyönyörű példáját mutatták, amely részükre történelmünk legnagyobbjai és legfelsőbbjei sorában biztosít helyet. *Ezeknek* nem volt elviselhetetlen nyűg a fegyelem, *ezeket* a jól elvégzett kötelesség tudata mindig önérettel és büszkeséggel tölti el s szenvedéssel, borzalmakkal, de dicsőséggel is telt katonáskodásuk idejére mindig jogos büszkeséggel tekintenek vissza.

De ezek mellett — sajnos — nagyon sokan voltak és vannak olyanok, akik csak addig hazafiak, míg ennek kimutatására elég a nemzetiszínű kokárda, a mellveregetés és a nagyhangú szónoklat; de mihelyt a haza és a köz érdeke áldozatot kíván tőlük, mihelyt nemcsak egyenlő jogokról, hanem egyenlő kötelességekről is van szó, félrehúzódnak, bajtársaikat cserbenhagyják, hogy ismét előbújjanak rejtekeikből akkor, mikor a többiek a nehéz kötelességnek reájuk eső részét is elvégezték.

Hol van itt az igazság és egyenlőség? És ki meri azt állítani, hogy a törvény és a küzdő százazrek nevében senkinek nincs joga lesújtani ezekre, a gyávákra, a bujkálókra, akik a maguk jelentéktelen, piszkos kis érdekeit előbbre helyezik milliók érdekeinél akkor, mikor mindnyájunkért, tehát értük is ezren és ezren szenvednek és halnak? A kockán nemcsak nyerni, de veszíteni is lehet és pimasz ember az, aki a nyereségnél elsőnek tartja a markát, de a veszteség kockázatát viselni nem akarja. Miféle címen tennénk kivételt ezekkel és mit szólanának ehhez a nem kivételesek?

Nem! Abban, hogy egy pár katonaszökevény elvette méltó büntetését, ebben sem a hadsereg, sem a tisztikar nem hibás, ez kétségbevonhatatlan joga volt és lesz mindig a törvénynek és a hadsereggé testesült társadalomnak!

De hát tulajdonképpen nem is erről, hanem magának a hadseregnek belső fegyelemkezeléséről, arról a fegyelemkezelésről akarok beszélni, amely a hadsereg létezésének és akcióképességének alapja s amelynek helyes, vagy helytelen voltától függ a hadsereg fegyelmeztségének foka is. A hadsereg hivatása, az egyes egyénekkal szemben támasztott súlyos követelmények, az organizáció, a fölé- és alárendeltség, valamint a sikeres összműködés a hadseregben kivételnélküli, egységes és szigorú fegyelmet követelnek, amely fegyelemnek megteremtését és fenntartását, tekintet nélkül az egyes egyének érdekeire, biztosítani kell. Erre a célra három eszköz áll rendelkezésre: *az erkölcsi ne-*

velés, az oktatás és ott, ahol ezek eredménytelenek maradnak: a kényszer, a fenytetés.

Egyik sem könnyű dolog még a béke hadseregében sem, de százszorta nehezebb a háborúban. És nehéz voltuk már egymágában is igazolja az előfordult hibákat is, azokat a hibákat, amelyek néhányára az orvoslásra vonatkozó szerény véleménynel együtt reámutatni bátor leszek.

Hogy a fegyelemkezelés tekintetében a háborúban történtek hibák, beismerem; de mindjárt hozzá is teszem, hogy a hibákat lehet a legénység anyagában, lehet a háború teremtette helyzetben, lehet egyesekben, de semmiesetre sem lehet általában a tisztikarban keresni.

A fegyelmzésnek első és legfontosabb feltétele, a katonai katonás nevelés, az a bizonyos lelki training, amely a subordinációt, az engedelmisséget, a katonai rendet és kötelességérzetet az emberbe belenevelte, beleoltotta és ezeknek erkölcsi horderejét az emberekkel fölfogatta volna, a háborúban hiányzott, illetve nem volt meg arra a fizikai lehetőség, hogy ez a nevelés kellő alapos-sággal és mindenkinek egyéenkint megadható lett volna. Igaz ugyan, hogy ezek a tulajdonságok nem kizárólag és speciálisan csak katonai tulajdonságok, mert hiszen ugyanezeket a polgári életben is mindenkitől megkövetelik, tehát ezeknek minden emberben kivétel nélkül kisebb-nagyobb mértékben már meg kell lenniök; de amint a katonai hivatása és bármely polgári hivatás között óriási különbség van, épen úgy óriási a különbség e tulajdonságoknak szigorúan katonai és polgári fokozata között is. Ezt a különbséget — mondjuk — behozni, a polgári értelemben vett fegyelmzéséget katonai fegyelmémmé fokozni pedig elsősorban a katonai neveléssel lehet.

Az alatt a rövid idő alatt, amely a háborúban az egyes alakulatok ujonnan sorozott emberanyagának kiképzésére rendelkezésre állott, alig volt lehetséges a technikai, illetve a harcászati kiképzést elvégezni; alig lehetett az embereket a fegyverrel való bánásra, a céllovésre, stb.-re kiképezni és már vinni is kellett a menetalakulatokat, amelyeknek ezt a kiképzést még a harctéren is folytatniok kellett az u. n. kiképző zászlóaljokban. Kevesen voltunk, az ellenségeink pedig nagyon sokan...

Igy aztán a harctéren *kellett* vinni nagyon sok olyan embert is, akik csak külsőleg voltak katonák, akik talán kitűnően tudtak a fegyverrel bánni, gyönyörűen tudtak harcolni — *de engedelmeskedni nem*. Sokan voltak, akik felfogásukban és gondolkodásukban nem tudtak a föltétlenül szükséges katonai fegyelmbe beleilleszkedni, nem tudták annak szükségszerűségét belátni, fölösleges nyügnék és zaklatásnak tekintették, holott nélküle a legbátrabb oroszokból álló hadsereg is hetek alatt tönkrement volna.

Kellő katonai érzékkel és katonai neveléssel nem bíró egyén sohasem tudja fölfogni azt, hogy miért áll jogában a parancsnok-

nak őt és épen őt megfenyíteni. A saját maga hibái iránt természetesen elnéző lévén, bármily kis fenyítést is nagyon is szigorúnak tart s hallatlan sérelemnek tekint olyasmit is, amit egy katona, egy gondolkodásában és fölfogásában is katona, természetesen talál.

Követelni azonban *kellett* a katonai fegyelmet mindenkitől kivétel nélkül, minden eszközzel és sokkal inkább, mint bármikor, mert létkérdésünk függött tőle. És vajjon ebben a tisztikar volt-e a hibás, amelynek erre a magasztos, de hálátlan szerepre kellett vállalkoznia?

De valljuk meg azt is, hogy a béke hadseregében is, tehát akkor is, mikor arra elegendő idő és alkalom állott rendelkezésre, a katonai nevelésre, a katonás érzés és gondolkodás fejlesztésére nem fordítottak olyan gondot, amelyet a kérdés fontossága megérdemelt volna. Ezt most — a multak tapasztalataim okulva — kétszeres igyekezettel kell helyrehoznunk.

A hébe-hóba tartott legénységi iskolában mindent oktattak, a puská szerkezetétől az előljárók nevéig, tudtára adták a katonának azt, hogy mit hogyan kell csinálnia, hogy engedelmessé kell, hogy rendet kell tartania stb., de hogy mit *miért* kell lennie, az mindig nyílt kérdés maradt a katona lelkében, míg végre megnyugtatta magát azzal, hogy: „mert így van előírva“. Így lett azután az emberből lassankint egy gépiesen engedelmessé, kötelességet teljesítő, de értelem nélküli ember, *könnyű zsákmánya a bujtoatóknak*, aki az önállóságról lassan leszokott, minden parancsot pontosan teljesített, de például fej nélkül engedelmessé lett a kommunizmus alatt is mindenkinek, aki neki parancsolt, épen mert parancs és parancs között disztinгуálni nem tudott és mert a parancs és annak célja közötti ok és okozati összefüggést nem ismerte. Nem a parancs bírálatára, fontolgatására és nem az okoskodásra nevelést, hanem a parancs tökéletes megértésére való nevelést értem ez alatt, mert az önálló gondolkodás és a fegyelem nem összeférhetetlenek.

Nem láttam például egy csapatnál sem azt, hogy a legénység oktatása ne ötletszerűen és nem teljesen az egyes parancsnokok belátására és beosztására bízva történt volna, ahol az oktatást nem mellékes foglalkozásként kezelték volna és ahol az egységes, előre kidolgozott, megállapított és beosztott terv szerint történt volna.

Azt hiszem, hogy a legénységnek tervszerű, egységes oktatása, amelynek természetesen a legénység értelmi fokához és intelligenciájához szabottnak kell lennie, ha az naponta csak egy órán át is történne, fegyelmzésnek minden másnál értékesebb és hathatósabb eszköze ne lenne. Ez az oktatás azonban ne este, az egész napi foglalkozásban kifáradt legénységgel történjék, mert az ilyenkor figyelni, érdeklődni és tanulni a fáradság miatt képtelen s így az egész oktatás értéke és eredménye kétségessé válik.

(Folytatjuk.)

A fegyelemkezelésről.

Irta: *Pinczés Zoltán* csendőrfőhadnagy.

(*Második közlemény.*)

Fontos dolog annak kérdése is, hogy kire bizzák az oktatást?

Hogy valaki valamihez nagyszerűen ért, hogy valaki kitűnően képzett katona, kitűnő altiszt stb., az még korántsem jelenti azt, hogy az illető arra, amit tud, másokat is meg tud tanítani. Helytelen dolog tehát az oktatást bármelyik, az épen soros altisztre bízni, aki lehet a legkiválóbb katona és a legrosszabb oktató. Mások oktatását és különösen a csekélyebb intelligenciájú legénység oktatását, az azzal való bánásmódot, a türelmet, a hallgatók értelmi fokához mért előadást és magyarázatot, mely azok érdeklődését felkeltse és előttük unalmassá ne váljék, felnőtt emberek nevelését külön tanulni kell.

Leghelyesebbnek vélném, hogy az erre alkalmasoknak látszó altisztek egy megfelelő tanfolyamban oktató altisztekké kiképeztetvén — mondjuk zászlóaljankint 3—4 — látnák el a legénység oktatását, kik állandóan ezzel foglalkozva, az oktatásban bizonyos gyakorlatra és készségre tennének szert. Az egész oktatást egy „zászlóalj oktatótiszt“ vezetné, aki a zászlóalj törzséhez tartozna és a zászlóaljparancsnoknak lenne közvetlenül alárendelve. Így aztán a legénység állandó, egységes és tervszerű oktatása biztosítva lenne.

Ezt az oktatást, a szigorúan vett katonai természetű dolgok oktatásán kívül, ki lehetne terjeszteni oly ismeretek rendszeres oktatására is, melyek a legénység általános műveltségét volnának hivatottak fejleszteni, vagy amelyeknek a polgári életben praktikus hasznát vehetné. Például analfabéták oktatása, gazdasági szakoktatás, egészségtan, a nemi és ragályos betegségek elleni védekezés, sőt még szerény keretekben az elemi szakoktatás egyéb tárgyai is kiterjedhetne, például elemi számtanra, földrajzra, stb.-re.

Az a napi egy-két óra, amit a praktikus — és valljuk meg, néha túlságba vitt — kiképzés rovására e célra lekötünk, a veszteséget busásan kárpótolna.

A háborúban való fegyelemkezelésnek másik, szintén nagy nehézsége az altiszti kérdés volt.

Hogy sok más egyeben kívül, a legénység fegyelmezettsége, a fegyelmi fenyítések száma elsősorban is az altisztek nívójától függ, az, azt hiszem, mindnyájunk előtt ismeretes. Mert hiszen az altiszt az, aki a legénységgel állandóan, nemcsak szolgálatban, hanem azon kívül is együtt van, akinek jó vagy rossz példáját a legénység állandóan maga előtt látja s akinek jó vagy rossz befolyása a legénységen a leghamarabb látszik meg. Világos tehát, hogy az altiszteknek a legénység legkiválóbbjaitól kell állaniuk, akik a legénységet tényleg vezetni hivatottak és akik nemcsak parancsolni tudnak, de saját példájukkal is megvilágítani tudják a kiváló katona minden tulajdonságát és akiket a legénység nemcsak azért tart tiszteletben, mert fellebbvalója, hanem azért is, mert fölényüket érzik, az pedig tiszteletet és bizalmat parancsol.

De ezzel szemben legtöbbször mit láttunk? Láttuk azt, hogy az altisztikart már békében sem úgy válogatták meg, mint annak lennie kellett volna, hogy takarékosági szempontból, az illetményeknek nevetségesen csekély mértékben való megszábasával lehetetlenné tették azt, hogy valaki az altiszti pályát komoly életpályának tekintse és azt a legtöbbben tényleg csak átmeneti pályának tekintették, hogy mihelyt „Igazolvány“-hoz jutnak, más pályákra meneküljenek, amely megélhetésüket jobban biztosította.

Így aztán csak természetes, hogy a megkívánható színvonalon álló altisztikart megteremteni és fönntartani lehetetlen volt.

Vagy például célszerű-e az, hogy az altisztté előléptetés és e pályán a továbbhaladás vagy egyáltalában semmi, vagy csak nagyon tág értelmű általános feltételekhez kötött? Mert most például tizedessé bárki is előléptethető, kit a parancsnok egyéni véleménye erre alkalmasnak tart anélkül, hogy sokat vizsgálnák, hogy az illető, aki mint katona kiváló lehet, vajjon parancsnoknak is kiváló lesz-e, hogy vajjon az ügyességen és használhatóságon kívül bir-e azokkal a szellemi és főleg erkölcsi tulajdonságokkal is, amelyek őt az altiszti állásra alkalmassá teszik? Nem volt az előléptetés például szolgálati időhöz, tehát az ennek megfelelő tapasztalathoz, nem volt elméleti és gyakorlati vizsgálathoz, stb.-hez kötve, hanem az alkalmasság vagy alkalmatlanság kérdését kizárólag az egyes parancsnokok döntésére bízták, akik egységes színórmérték hiányában ezt a kérdést legjobb meggyőződésük szerint, de nagyon különféle képen kezelték.

Hogy az altiszti rang elérése megfelelő feltételekhez kötötten megnehezítették, ha az arra kinevezett vagy előléptetett egyének szigorúan megválogattatnának, ez csak az állás tekintélyét emelné nemcsak a legénység, hanem a társadalom szemében is. Legyen csak félannyi altiszt, de legyen mindenik kiváló, akkor nem veszítettünk, mert ez pótolni fogja a másik felét is.

Az a tény, hogy az altiszti állás elnyerését a szükséges föltételek föllállításával nem nehezítették meg kellőképp, különösen

a háború alatt mutatta meg káros hatását az altiszti létszám elhatalmasodásában, a túlprodukcióban, amelynek természetesen a minőség rovására kellett esnie. Addig ugyanis, amíg az arcvonalbeli alakulatoknál az altiszti létszám maximumát állapították meg s így az előléptetést legalább a numerus clausus-szal korlátozták, addig a különböző háborús alakulásoknál, irodákban, raktáraknál, kórházaknál, távbeszélő csapatoknál, stb.-nél a legénység 40—50, sőt nagyobb százalékát is legalább tizedessé léptették elő úgy, hogy az ilyen helyeken csak úgy hemzsegett a sok altiszt, tekintet nélkül arra, hogy reájuk mint altisztekre szükség volt-e vagy sem?

Itt már aztán kiválogatásról, legalább komoly kiválogatásról tényleg szó sem volt s ennek eredménye azután az lett, hogy a sok altiszti állásra egyáltalán nem alkalmas elem az altiszti állás és rendfokozat tekintélyét a legénység szemében mindinkább alászállította s ennek káros hatását minden altisztnak tapasztalnia is kellett.

Az altisztek tekintélyének ilyen módon való csökkenése azután a fegyelem fokozatos lazulásához vezetett. Mert az altisztnak nem büntetéssel és ijesztgetéssel, hanem legelsősorban is állásának tekintélyével kell a fegyelmet fönntartania; ha meg ez a tekintély nincs meg, vagy nem a kellő mértékben van meg, akkor az ennek folytán lazuló fegyelmet bizony ott, ahol az enyhébb eszközök nem használnak, fokozott szigorral kell biztosítani. Hiba ez ott, ahol a tekintély hiányának oka az egyénben rejlik, de kényszerűség ott, ahol az okot nem az egyénben, hanem a rendszerben kell keresnünk.

Így aztán a fegyelem fönntartásában mindegyre nagyobb szerepének kellett lennie a fenyítőjoggal felruházott előljárónak. Hogy itt is történtek esetleg oly hibák, melyek talán jogos kritika tárgyát képezhetnék, beismerem, de ezért egy egész tisztikart hibáztatni és felelőssé tenni nem lehet. Mindenekelőtt vegyük azt, hogy a tiszt is csak ember, aki fölött az élet ezer bajai és főleg a háborúnak végeláthatatlan szenvedései nyomtalanul el nem tűnhettek. És lehet-e *embertől* azt követelni, hogy sohase tévedjen és lehet-e főleg azt egy olyan embertől követelni, akinek Isten és ember előtti felelősségére százak és ezrek élete és jóléte volt bízva, akinek vállait a saját gondján-baján kívül százak és ezrek gondja-baja nyomta, aki éveken keresztül a háború legidegölőbb szellemi harcát is vívta a fizikai harc mellett: *lehet-e ettől azt követelni, hogy soha, egyetlen tettében se legyen emberi gyarlóság?* Az vesse ránk az első követ, aki elmondhatja magáról azt, hogy ő minden emberi gyengeségtől és gyarlóságtól ment és sohasem tévedett!

Amint fönntebb is említettem, a fegyelemkezelés a parancsnokra nézve szép, de hálátlan hivatás, mert hiszen a szolgálat, az összesség érdeke, melyet a parancsnok képvisel, igen gyakran jut összeütközésbe az egyén érdekeivel s aki a szolgálat maga-

sabb érdekeit felfogni nem tudja, az egyéni érdekeinek sérelmét, illetve vélt sérelmét parancsnoka személyének tulajdonítja, akiben csak a személyt és nem a parancsnokot látja és azt hibáztatja.

De voltak olyan hibák is, amelyeknek okát nem egyesekben, hanem magában a szervezetben, vagyis jobban mondva a „Szolgálati Szabályzat“ rendelkezéseinek célszerűtlenségében kell keresnünk.

Mindnyájan tudjuk, hogy a fegyelem helyes és igazságos kezelése milyen nehéz dolog. Komolyság, biztos ítélőképesség; igazság- és felelősségérzet, emberismeret, élettapasztalat, megértéssel és jóindulattal párosult szigor, higgadt, érett megfontolás, katonai tudás, katonás gondolkodás és felfogás és tökéletes idegrendszer elengedhetetlen feltételei a fegyelemkezelésnek, jobban mondva a fenytítésre hivatott parancsnoknak. Tehát a szolgálat és a fegyelem érdeke az, hogy fegyelmi fenytítő joggal csak oly parancsnokok ruháztassanak fel, akikről feltételezhető, hogy a szükséges tulajdonságok mindenikével rendelkeznek. A fegyelmi kihágásokra, azoknak sokféle természete és hosszú skálája miatt törvényszerű, fix büntetési tételeket megállapítani úgysem lehet s így az egyes kihágásoknak elbírálását teljesen a fenytítő parancsnok belátására kell bízni, — de legalább az erre följosított parancsnok személyében keressünk garanciát arra, hogy ezt a jogot helyesen, a kellő helyen, alkalommal és mértékben fogja gyakorolni.

A Szolgálati Szabályzat I. része a fegyelmi fenytítő jogot — bizonyos korlátozásokkal — minden alosztályparancsoknak, rendfokozatra való tekintet nélkül megadja.

Békében, mikor az alosztályparancsnokok idősebb főhadnagyk vagy századosok voltak, ez érthető is volt, hisz ezeknek kora, szolgálati ideje és tapasztalata, főleg pedig gyermekkora óta tartó katonás nevelése a fegyelem helyes kezelésére kellő biztosítékot nyújtott.

De azt, hogy ez a jog mindig, minden körülmények között, a mindenkori — esetleg ideiglenes — alosztályparancsnokokra, rendfokozatra való tekintet nélkül reáruháztassék, épen a fegyelem érdekében és a háború tapasztalatainak alapján *nem tartom helyesnek*. Anélkül, hogy bárkinek is a jó szándékában, nemes intencióiban, ambíciójában vagy képességeiben általában kétkedni akarnék, kételkednem kell abban, hogy a fiatal, vagy pláne nagyon fiatal tiszték, ha ideiglenesen vagy állandóan alosztályparancsnokok is, a szolgálati és élettapasztalatnak, valamint a többi, elengedhetetlen tulajdonságoknak, melyeket semmi más, mint a kor és a tapasztalat meg nem ad, azzal a fokával rendelkezhetnének, amely őket képessé tenné arra, hogy 100—200 ember korlátlan és megföllebbezhetetlen bírójává legyenek.

A fiatalos hév, a merészség, a hirtelen elhatározás, a hosszszas fontolgatás mellözése és minden dolognak kezelése bizonyos könnyedséggel a fiatal kor velejárói és nem is hibák ott, ahol nem

károsak, sőt talán szükségesek is, — de fejtétlenül károsak a fegyelemkezelésnél, mert az elkövetett hibát sehol sem nehezebb helyrehozni és jóvátenni, mint itt.

Ellenvetésül fölhozható ugyan ez ellen az okoskodás ellen az, hogy ha azt az illető alosztályparancsnokot alkalmasnak találták arra, hogy az alosztály vezetése egyáltalában reá bízassék és hogy azért a felelősséget viselje, akkor meg kell adni a módot, hogy a felelősségnek megfelelő joggal is rendelkezzen. Vagyis erre az esetre alkalmazva: ha valakit a fegyelem fönntartásáért felelőssé teszünk, akkor meg kell adni az illetőnek az eszközt is arra, hogy a fegyelmet fönn is tudja tartani.

Erre csak azt válaszolhatom, hogy a fegyelem fönntartásának a fenyítés nem egyetlen, hanem legutolsó eszköze és hogy valahol okvetlenül hibának kell lennie akkor, ha egy parancsnok tekintélyét és a fegyelmet csak fenyítéssel tudja fönntartani.

A fentiek alapján célszerűnek vélném egy rendfokozati vagy még korhatár (esetleg minimális szolgálati idő) kimondását is, amelyen alul fegyelmi fenyítő joggal senki felruházható nem lenne, bármilyen parancsnokságot tölt is be. Ilyenkor az illető alosztályparancsnok fegyelmi fenyítő joga a közvetlen előjáró parancsnokra szállana át. Különös esetekre, kikülönítéseknél stb.-nél természetesen megfelelő kivételeket állapíthatnánk meg.

Habár, mint föntebb említettem, a fegyelmi fenyítő jog mikénti gyakorlása a parancsnok saját belátására van bízva, szóval az diszkrecionális jogát alkotja, ez a jog mikénti gyakorlásának ellenőrzése és a felelősségnek fokozott hangsúlyozása (Lásd Kbtk. 289. §. b.) szükséges, épen azért, hogy a tévedéseknek, melyeknek minden ember egyaránt ki van téve, eleje vételessék. Hogy pedig az elhamarkodott fenyítéseknek eleje vételessék, szabállyá kellene emelni azt, hogy fenyítést a kihágás tudomásulvételétől számított 24 órán belül, pillanatnyi fölhevülésben, vagy a pillanatnyi impressziók hatása alatt kiszabni nem szabad, ami azonban nem zárná ki azt, hogy a megfenyítendő — ha az szükségesnek mutatkozik — azonnal fogságba ne helyeztessék. A már kiszabott fenyítéseket a kiszabás után azonnal a csapatparancsnokságnak be kellene jelenteni, amely azután a közbeeső parancsnokságok véleménye és saját mérlegelése alapján a fenyítést helybenhagyná, enyhítené vagy szigorítaná. Ezeknek a jelentéseknek és a fölülbírálásnak azonban a fenyítés végrehajtása tekintetében halasztó hatályuk nem lenne és annak végrehajtása a kiszabás után azonnal megkezdődne. Attól a parancsnoktól pedig, aki a fegyelmi fenyítő jogot állandóan és következetesen nagyon lanyhán vagy nagyon szigorúan, szóval a fegyelemre káros módon gyakorolná, a fenyítő jogot meghatározott idő tartamára el kellene vonni.

(Folytatjuk.)

A FEGYELEMKEZELÉSRŐL.

Irta: *Pinczés Zoltán* csendőrfőhadnagy.

(*Harmadik közlemény.*)¹

Külön kérdés tárgya most már az, hogy mivel fenyítsünk?

Mint már említettem, a fenyítés célja az, hogy azokat, akik a hadsereg fegyelme és rendje, szóval a hadsereg közérdeke ellen közvetett, vagy közvetlen hibát követnek el, ezért megbüntessük, tehát büntetéssel és a köz érdekével megokolt kényszerrel kényszerítsük arra, hogy egyéni érdekeiket — melyek tetteiknek kétségkívül rugói voltak — a köz érdekének alárendeljék. Ezek a hibák magukban véve kisjelentőségűek, de mindjárt nagyjelentőségűekké válnak, ha azokat a károkat tekintjük, amelyek belőlük származhatnának és hogy elterjedésük és elharapódzásuk a hadsereget alapjaiban támadja meg és lassan, de biztosan tönkreteszi.

A fegyelmi fenyítés célja tehát az, hogy gyors és hathatós módszerrel a legkisebb kihágást is azonnal megszüntesse és lehetlenné tegye azt, hogy az megismétlődhessék, vagy tovább fejlődve, súlyosabbá és kártékonyabbá válhassék. Ezért tartom a fegyelmi fenyítést a fegyelem fönntartása szempontjából a katonai büntető-törvény büntetéseinél fontosabbnak. Mert amíg a hadbíróság csak a súlyosabb esetekkel, tehát mondhatnám a kóros állapot kiirtásával foglalkozik, addig a fegyelmi eljárás már csirájában igyekszik elfojtani minden olyan jelenséget, amely kóros állapottá fajulhatna.

Annál a kérdésnél azonban, hogy ezt a célt miképen érhetjük el legbiztosabban anélkül, hogy az egyén érdekeit a szükségesnél nagyobb mértékben mellőznők, vagyis, hogy mivel és miképen fenyítsünk úgy, hogy a fenyítés a kellőnél sem szigorúbb, sem enyhébb ne legyen, mindenekelőtt a fenyítés jelenlegi eszközeit kell megvizsgálnunk.

A fenyítés háromféle lehet, ú. m. erkölcsi, anyagi és fizikai, testi fenyítés, amilyen például a szabadságvesztés, a kikötés stb. A szó szoros értelmében vett testi fenyítésről természetesen egyáltalában nem beszélek, — kultüremberek között ez ismeretlen foga-

¹ Az értekezés 1. és 2. részét lásd a Magyar Mars c. folyóirat 1. és 2. számában.

lom. A Szolgálati Szabályzat ezek közül csak kettőt, az erkölcsi és fizikai büntetést ismeri, mert a fogolyilletékre szorítást, vagy a lefokozással járó illetékcsökkenést anyagi büntetésnek tekinteni nem lehet. És pedig: erkölcsi büntetés (a rendfokozat nélküli katona számára) a megfeddés, a különféle kedvezmények ideiglenes megvonása, naponta megjelenés a kihallgatásnál, alacsonyabb munkák végzése büntetésképen (ez utóbbiakat rendi fenytítésnek nevezzük), és végül a lefokozás. Fizikai (testi) fenytítés pedig a fogságfenytítés és a hadrakelt seregnél a kikötés és a guzsbakötés.

A fenytítő parancsnoknak tehát a fenytítőeszközök hosszú skálája áll rendelkezésére, amellyel módjában áll minden kihágást a legkisebبتől a legsúlyosabbig érdeme szerint megfenytíteni. És ez nagyon is fontos. Egyik embernél a megfeddés súlyosabb fenytítés, mint a másiknál a fogság s a parancsnok helyes érzékétől és emberismeretétől függ, hogy a skálából a helyes fokot kiválassza.

A Szolgálati Szabályzatban fősorolt és megengedett fenytítések között a fősúly valahogy mégis a fogságfenytítéseken van és a gyakorlatban is a fogságfenytítés tényleg a fenytítések 90%-át alkotja. Ezen talán valahogyan változtatni lehetne. Nem mondom, hogy a fogságfenytítést egészen eltöröljék, mert ez lehetetlen, de a fősúlyt mégis inkább az erkölcsi fenytítésre helyezném, ezt tenném a fegyelem fönntartásának alapjává s csak, ahol az eredménytelen maradna, alkalmaznám az erősebb fenytítést, a fogságot. És itt van az a pont, ahol a nevelés, a katonás nevelés, a fegyellemmel összekapcsolódik.

Ma még az a helyzet, hogy a legénység a fenytítést tényleg csak fenytítésnek, kellemetlen dolognak tekinti, amit ha lehet, jó elkerülni, de nem tekinti azt szégyennek, vagy mondjuk megalázónak. Inkább fél tőle, mint szégyenli. Az erkölcsi érzék fokozása, finomítása, valamint a büntetésnek szégyenként, nyilvános megalázásként való föltüntetésével annak súlyosságát és komolyabb fölfogását emelni lehetne és így abban is fokozatokat lehetne föllállítani úgy, mint a fogságfenytítéseknél. És csak, ha két-három ilyen erkölcsi fenytítés eredménytelen maradna, szóval, ha a megfenytítettnek erkölcsi érzéketlensége bizonyulna be, kellene a fogságfenytítéseket alkalmazni.

Hogy konkrét példával is szolgáljak, a dolgot így képzelem.

Szabályként állíthatnók fel azt, hogy oly egyéneknél, kik még fenytítve nem voltak, bármilyen fegyelmileg fenytíthető kihágás miatt csak dorgálás legyen alkalmazható, melyet a büntetési jegyzőkönyvbe be kell vezetni, de fenytítésnek nem lenne tekintendő. Ez alatt nem a nyilvános, hanem csak két, a megdorgálandónál magasabb rendfokozatú tanú jelenlétében való dorgálást értek. Mert nem szabad

fenyíteniünk addig, míg a javítást meg sem kíséreltük. Az első fenytés pedig nagyon fontos, mert ha az akár nagyon enyhe, akár nagyon szigorú, a megfenyített egész további magaviseletére káros befolyással van.

Szigorúbb fenytés volna a nyilvános megdorgálás az alosztály egybegyűlt legénysége előtt (tehát nem kihallgatásnál), vagy a megdorgálás napiparancsban.

Ezután jönne a különböző kedvezmények (kimaradás stb.) elvonása meghatározott idő tartamára, legfeljebb azonban 30 napig.

Ezután a katona hozzátartozóinak, esetleg a község elöljáróságának értesítése a katona kedvezőtlen magaviseletéről, esetleg az elkövetett kihágás megjelölésével. Súlyosabb esetben ennek a községben való kihirdetése, illetve kifüggesztése is elrendeltetnék (altiszteknél nem) és végül mint az erkölcsi fenytés legsúlyosabbja: elrendelése annak, hogy a megfenyített, fenytése jeléül bizonyos ideig egy meghatározandó jelvényt viseljen, például egy vékony szines szalagot a karján vagy sapkáján állandóan, mind szolgálatban, mind szolgálaton kívül, kivéven az őrszolgálatot.

Csak ezek után jönne a fogságfenytés, melyre ki kellene mondani, hogy azt csak oly egyének ellen kell alkalmazni, akik enyhébb fenytéssel már két ízben fenytve voltak.

A fogságfenytésből elégséges volna fönntartani a következőket:

laktanyafogság 30 napig,
szobafogság 30 napig,
egyszerűfogság 30 napig és
magányfogság 20 napig.

A fogságfenytések megokolt esetben 6 havi próbaidőre is kiszabhatók lennének úgy, hogy ha a megfenyített a 6 hónap alatt újabb kihágást követ el, az ezért kiszabott fenytéssel együtt az előbbi, fölfüggesztett fenytés is végrehajthatnék.

Azt hiszem, hogy a fenytéseknek ennyi és ilyen fokozata a fegyelmet minden esetre biztosítaná.

Altisztekre a községi elöljáróság értesítése (a hozzátartozóké igen), a fenytőjelvény hordása, valamint a magányfogság fenytése kiszabható nem lenne, a megdorgálás csakis egyenlő, vagy magasabb rendfokozatú egyének jelenlétében, a lefokozás pedig úgy mint most, a megintési jegyzőkönyv alapján történhetne.

A nehezebb szolgálatoknak, valamint az alacsonyabb munkáknak végeztetését büntetésképen helyesnek nem tartom, mert a szolgálati kötelességet, bármilyen nehéz legyen is az, amit szükség esetén tulajdonképen minden embernek elvégezni kötelessége,

mint büntetést föltüntetni nem lehet, mert azzal azt az érzést keltjük, hogy minden ember, aki azt kötelességszerűen végzi, tulajdonképpen büntetésszámba menő munkát végez. Legfeljebb akkor lehetne ilyen fenyítésről beszélni, ha az ember azt a bizonyos szolgálatot vagy munkát szándékosan hanyagul vagy rosszul végezte volna el és ezért azt büntetésképpen háromszor-négyszer megismételnie kellene, hogy reájöjjön, hogy jobb lett volna azt mindjárt első ízben kifogástalanul elvégezni, mint háromszor megismételni.

A fölsorolt fegyelmi fenyítések elsősorban a béke hadseregének fegyelmét volnának hivatva biztosítani.

A háborúban fenyíteni már sokkal nehezebb.

Amint tudjuk, háborúban a fenyítő parancsnok rendelkezésére álló fenyítési módok száma nagyon kevés. — Bármennyire méltányoljuk is a legénység mérhetetlen szenvedéseit, emberfölötti teljesítményét és minden dicséreten felül álló önmegtágadását, melynek leghivatottabb tanúi és legelső elismerői mi vagyunk, bármennyire elnézők és megbocsátók legyünk is a kis hibákkal szemben akkor, mikor azokat halhatatlan érdemek ellensúlyozzák, — bármennyire igyekezzünk is elkerülni, mégis kénytelenek vagyunk néha fenyíteni akkor is, mikor nem tudjuk, hogy a következő pillanatban nem-e vág agyon egy gránát mindkettőnket... *Mert itt kell a fegyelem, százszor inkább, mint bárhol és bármikor.* A legváltásosabb pillanatokban, olyankor, mikor minden «már ugyis mindegy», a fegyelemnek akkor sem szabad egy pillanatra sem meglazulnia, sőt ekkor kell a legerősebbnek lennie, hisz a fegyelemre való egész nevelésnek a tulajdonképeni végcélja az, hogy épen ebben a pillanatban legyen az erősebb az életösztönnél, mert különben minden elveszett.

Ezért fontosabb a fegyelem mindennél a háborúban és ezért kell megbüntetni ott is, aki ellene vét. És épen, mert a háború számtalan külső behatása és körülménye, a háború megpróbáltatásai legelőször is a fegyelem ellen támadnak, azért kell a háború fegyelmeinek szigorúbbnak lennie, mint békében, mikor ezek a külső behatások és megpróbáltatások hiányzanak.

Nem mondom azt, hogy a háborúban a fegyelem fönntartására csak fenyítést és csak szigorú fenyítést alkalmazunk; ez nagy hiba volna, mert hisz az önérzetes emberre egy dorgálás is csak úgy hat, mint itthon és akivel szemben itthon az erkölcsi fenyítés eredményes, minden bizonnyal eredményes lesz a lövészárokban is. De hát a háború emberanyaga bizony nagyon vegyes és mit csináljon a parancsnok ott, ahol az enyhébb fenyítés eredménytelen maradt? Mivel fenyítsen?

A fogságfenyítés tudvalevőleg a harctéren alig ment fenyítés-

számba, de sokszor lehetetlen is volt azt végrehajtani. A lövészárkok tetet-lelket megölő szakadatlan életveszedelme, a nap-nap melletti egyforma szolgálat, a sohasem kész lövészárkok és drótsövényépítés után szinte jól esett egy pár napi nyugodt pihenés és alvás a fogdában és nagyon is érthető és megbocsátható, ha az agyonfáradt ember önkéntelenül is szinte kereste ezt a pár napi pihenést. — Ez alapján véve szomorú dolog, de így van. Ezzel azonban a fenytés célját, a javítást nem érhetjük el, kivéve talán azoknál, akik a fenytésben elsősorban is annak erkölcsi oldalát és a megszügyenítést érzik.

Megmaradt tehát az egyetlen fenytési eszköz, a kikötés. De hogyan legyen most az a parancsnok igazságos a fenytés kiszabásában, hogyan szabja ki a fenytést az elkövetett hibához és az egyénhez mérten, hogyan büntessen valakit érdeme szerint enyhébben, mást meg súlyosabban, ha mindössze egyetlen fenytési mód áll rendelkezésére és később még az sem? Megjegyzem, hogy a kikötés eltörlése, illetve alkalmazásának megszorítása emberséges cselekedet volt, de csak ezután volt igazán hátra aztán a kérdés, hogy mi legyen hát a fenytő eszköz a harctéren, olyan, amely, ha kell, enyhe, de ha kell, szigorú is legyen?

Azt hiszem, hogy a dorgálás, a nyilvános dorgálás és a fenytő jelvény hordásának kötelezettsége, mint erkölcsi büntetések a harctéren is elégségesek. A hozzátartozók értesítését a katona kedvezőtlen magaviseletéről nem tartom itt helyesnek, mert az először is technikailag kivihetetlen, másodsor és főképen pedig azért nem, mert ily csekélységekkel az ággódó hozzátartozókat zaklatnunk és aggodalmukat növelnünk nem szabad.

Súlyosabb fenytési fokozatokként pedig talán elő lehetne írni a következő fenytéseket:

1. A dohányzás tilalma, a dohányilletékek megvonása, esetleges dohányküldemények elkobzása, legfeljebb 30 napig, szigorú büntetéssel azok ellen, kik a megfenytendőnek dohányt adnak. Az állandó ellenörszésre a raj- és szakaszparancsnokok volnának hivatva. Igaz, hogy a harctéren sokszor az sem tud dohányozni, aki nincs megfenytve, abból az egyszerű okból, hogy nincs mit és az is igaz, hogy ennek a tilalomnak a betartását ellenörszini nem mindig lehet; de elegendő fenytésnek tartanám azt is, ha az illető addig, míg szem előtt van, tehát a napnak legnagyobb részében, nem dohányozhatna.

2. Szolgálatmentes időben valamely szabad, de fedett helységekben a közönség szeme előtt elvont 1 □-méternyi helyre való kiállítás naponta legfeljebb 6 órára és nem tovább mint 15-ször.

Ezzel járna a leülés, járkálás, dohányzás és a másokkal való érintkezés tilalma.

3. Magányfogság 30 napig az ezred(csapat)parancsnokság által kijelölendő foghelyiségben és végül

4. mint legszigorúbb fenyítés : a guzsbakötés, naponta legfeljebb 4 órára szolgálatmentes időben, azonban nem tovább, mint 14 napig.

A kikötést, mint legeslegutolsót, kivételes fenyítési eszközt csak külön meghatározandó, igen súlyos esetekben volna szabad megengedni és annak kiszabására csakis az osztály(zászlóalj)parancsnok volna jogosult.

Ismételt fenyítés esetében az új fenyítés csak a réginek letelte után három nappal volna megkezdhető.

A harctéren helyesnek vélném végül azoknak az elemeknek, amelyek fegyelmetlenségükkel vagy egyébként a legénységre rossz befolyással vannak, külön alosztályokba való beosztását, ahol intenzívebb és egyénibb felügyelet alatt tartatnának.

Ily fenyítési fokozatok mellett talán mégis inkább meg volna adva a lehetőség arra, hogy a fenyítő előljáró az egyénhez és a kihágás súlyosságához mért szigorúbb vagy enyhébb fenyítést tudjon kiszabni.

Nem közömbös és kiváló fontossággal bír az is, hogy ne csak igazságosan, hanem helyesen is fenyítsünk, vagyis az a kérdés, hogy a fenyítést *miként* szabjuk ki?

Mindenek előtt, ha lehet, sehoggy. Minden parancsnoknak állandóan az lebegjen a szeme előtt, hogy a fenyítés az utolsó eszköz, amellyel élni csak akkor szabad, mikor a parancsnok meg van győződve arról, hogy kényszerítve van fenyítést alkalmazni. Ekkor is arra kell törekednie, hogy a megfenyítettet meggyőzze arról, hogy a fenyítést megérdemelte és hogy abban azt az érzést keltse, hogy a fenyítést igazságosan szabták ki. Nem azt értem ez alatt, hogy a fenyítő előljáró magát az alárendelt előtt mintegy mentegesse, vagy előtte a fenyítés szükséges voltát hosszadalmasan magyarázgassa, hanem értem ez alatt a fenyítő előljárónak a fenyítés kiszabása alkalmával való olyan magatartását, amely a ténykedés komolyságának és az igazságos eljárás külső dokumentálásának is megfelel.

Mindenek előtt a megfenyítendőt a kihallgatás alkalmával a kihágás elkövetésére vonatkozólag részletesen és nem csak pár szóval mindig ki kell kérdezni, még akkor is, ha az egész cselekmény minden részletében már világosan áll a fenyítő előtt. Módot kell adni a megfenyítendőnek arra is, hogy mentségét előadhassa, mert így a parancsnok információja nem lesz egyoldalú és a mentő körülmények meghallgatása után az egész cselekmény esetleg egé-

szen más megvilágításba fog kerülni. De különben is lehetetlen igazságosnak lenni mindaddig, míg a mellette és ellene tényeket egybevetni módunkban nem áll. Ha az alárendelt látja, hogy parancsnoka az ügy iránt beható érdeklődést tanúsít, hogy azt lelkiismeretesen megvizsgálja és főleg, hogy mentségeit is részrehajlatlanul meghallgatja, önkénytelenül is az a megnyugvás kél benne, hogy ügyét pártatlanul és részrehajlatlanul fogják elbírálni. A parancsnok, aki az alárendeltet a kihallgatás alkalmával szóhoz sem engedi jutni, hanem a kihallgatást mindjárt dorgálással kezdi és végül a fenyítést kiszabja, bármennyire igazságosan jár is el, alárendeltjei előtt mindig igazságtalan ember színében fog feltűnni, aki az embert «meg sem hallgatja», csak megbünteti.

Nagyon fontos, hogy az előljáró a kihallgatás alkalmával higgadtságát megőrizni tudja. Haragot, felindulást semmi esetre sem szabad nyilvánítani, mert akkor könnyen megeshet, hogy az alárendelt, még ha a fenyítést megérdemelte is, azt nem saját hibájának, hanem az előljáró haragjának és felindulásának tulajdonítja s így magára nézve természetesen igazságtalannak tartja. Az előljáró magát, mint ítélkezésre hivatottat teljesen indifferens harmadik személynek tekintse, mert tárgyilagos csak így lehet. Felindult állapotban az ember a higgadt mérlegelésre képtelen és hajlammal bír a túlzás felé, mert régi közmondás az, hogy a harag rossz tanácsadó.

Ne fenyítsünk elhamarkodva. A megfontoláshoz idő kell, de nem olyan sok idő, hogy az a fenyítés gyorsaságának és hatékonyságának hátrányára válna. Azonkívül a megfontolás nélkül fenyítő előljáró mindig ki van téve annak, hogy a dolgot később nyugodtan megfontolva rájön, hogy helytelenül járt el és akkor kényszerítve van arra, hogy intézkedését megváltoztassa, ami azonban nagyon hátrányos. Jól meg kell gondolni, hogy kit, miért és mivel fenyítünk, de a már egyszer kiszabott fenyítést visszavonni, vagy megváltoztatni csakis nagyon megokolt esetben szabad, mert különben azt könnyen ingadozásnak lehet tekinteni. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy az előljáró a már kiszabott fenyítést egészben vagy részben elengedje akkor, ha az alárendelt elkövetett hibáját jóvátette, őszinte megbánást, vagy javulást mutat. A fenyítés kényszereszköz, célja nem a megtorlás, hanem a javítás, tehát csak addig kell alkalmazni, míg arra szükség van.

Helytelennek tartom azt is, hogy az előljáró az alárendeltet a kihallgatás alkalmával a fenyítésen kívül még külön meg is dorgálja, mert ez már kétszeres fenyítés és alkalmas arra, hogy a dorgálásnak, mint külön fenyítésnek súlyát és értékét leszállítsa.

Mindig szükséges azonban az, hogy az előjáró az elkövetett hiba káros és meg nem engedhető voltát a megfenyítendő előtt megvilágítsa és azt kellő formában annak a jövőben való elkerülésére figyelmeztesse.

Mindig éreztetni kell továbbá a megfenyítendő alárendelttel azt is, hogy előjárója jóakarattal van irányában még akkor is, mikor megfenyíti. Éreztetni kell, hogy a fenyítés nem megtorlás, hanem javító eszköz akar lenni, hogy az előjáró maga keresi az enyhítő körülményeket az alárendelt érdekében; de nagyon kell aztán vigyázni arra is, hogy a túlságos jóindulat, illetve annak mértéken felüli nyilvánítása gyengeségnek, erélytelenségnek ne látszék.

Végül tudjon az előjáró szigorú, ha kell a legnagyobb mértékben is erélyes lenni akkor, ha arra tényleg szükség van. A jóindulat csak addig tartson, míg az alárendelt azt helyesen fölfogni és magatartásával meghálálni igyekszik; de azonnal szűnjön meg, mihelyt az alárendelt azzal szándékosan visszaél. A nem kellő helyen alkalmazott jóindulat épen olyan káros, mint a fölösleges szigor s ezért ha arról van szó, hogy az alárendeltet a szó szoros értelmében kényszeríteniünk kell a fegyelmezettségre, akkor legyen ez a kényszer olyan, amely azonnal és radikálisan a célhoz vezet. A megfenyítettnek éreznie kell, hogy a fegyelem követelményeivel szembe nem helyezkedhet és hogy az előjárónak módjában áll öt minden körülmények között arra reászorítani.

Még egyet. Nem tartom helyesnek azt, hogy egyesek — habár sűrűn előforduló hibáiért is — egész osztalok, vagy alosztályok legénységét büntessük, mert ez igazságtalan. Bűnhődjék kiki érdeme szerint, de senki se szenvedjen azért a hibáért, amit ő nem követett el.

Minden esetben azonban úgy járjunk el, amint azt lelkiismeretünk és legjobb meggyőződésünk diktálja. Az ember lelkiismerete, belső megnyugvása minden cselekedetének legérzékenyebb szeizmografja, amely a legkisebb, habár akaratlanul is elkövetett tévedésre reagál. Ha az nyugodt, akkor mi is nyugodtak lehetünk abban, hogy igazságtalanok nem voltunk.

A parancsnok, aki csak a saját lelkiismeretére hallgat: az kezeli helyesen a fegyelmet!